

RAČUNOVODSTVO POTRAŽIVANJA I OBVEZA

Bešker, Paulina

Undergraduate thesis / Završni rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split / Sveučilište u Splitu**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:228:865364>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-06**

Repository / Repozitorij:

[Repository of University Department of Professional Studies](#)

UNIVERSITY OF SPLIT

SVEUČILIŠTE U SPLITU
SVEUČILIŠNI ODJEL ZA STRUČNE STUDIJE

Preddiplomski stručni studij Računovodstvo i financije

PAULINA BEŠKER

ZAVRŠNI RAD

RAČUNOVODSTVO POTRAŽIVANJA I OBVEZA

Split, kolovoz 2021.

SVEUČILIŠTE U SPLITU
SVEUČILIŠNI ODJEL ZA STRUČNE STUDIJE

Preddiplomski stručni studij Računovodstvo i financije

Predmet: Financijsko računovodstvo I

ZAVRŠNI RAD

Kandidat: Paulina Bešker

Naslov rada: RAČUNOVODSTVO POTRAŽIVANJA I OBVEZA

Mentor: dr.sc. Jasenka Bubić, prof. v. škole u trajnom zvanju

Split, kolovoz 2021.

Sadržaj

SAŽETAK: RAČUNOVODSTVO POTRAŽIVANJA I OBVEZA	3
SUMMARY: ACCOUNTING RECEIVABLES AND LIABILITIES	3
1. UVOD.....	5
2. ULOGA I VAŽNOST POTRAŽIVANJA I OBVEZA U POSLOVANJU I FINANCIJSKOM IZVJEŠTAVANJU	6
3. RAČUNOVODSTVENI TREMAN POTRAŽIVANJA I OBVEZA PREMA HSFI	7
3.1. Potraživanja prema HSFI 11	7
3.2. Mjerenje potraživanja.....	8
3.3. Obveze prema HSFI 13	10
4. RAČUNOVODSTVENI TRETMAN POTRAŽIVANJA I OBVEZA PREMA MSFI	13
4.1. Mjerenje fer vrijednosti prema MSFI-ju 13	13
4.2. MSFI 15- prihodi po ugovorima s kupcima.....	15
5. POREZNI ASPEKTI POTRAŽIVANJA I OBVEZA	17
5.1. Zakon o porezu na dodanu vrijednost	17
5.1.1. Isporuke dobara i usluga	18
5.1.2. Isporuke dobara i usluga unutar EU	18
5.1.3. Otpis potraživanja s motrišta PDV-a.....	19
5.1.4. Otpis obveza s motrišta PDV-a	19
5.1.5. Potraživanja koje se ne oporezuju PDV-om	19
5.2. Zakon o porezu na dobit.....	20
5.2.1. Vrijednosno usklađenje i otpis potraživanja	20
5.2.2. Promjena metode utvrđivanja porezne osnovice.....	22

6. RAČUNOVODSTVENO EVIDENTIRANJE POTRAŽIVANJA I OBVEZA	23
6.1. Dugotrajna potraživanja	24
6.2. Kratkotrajna potraživanja	29
6.3. Dugoročne obveze	34
6.4. Kratkoročne obveze	35
7. ZAKLJUČAK	41
LITERATURA	43
Časopisi	43
Zakoni i Pravilnici	43
Internet izvori	44

SAŽETAK: RAČUNOVODSTVO POTRAŽIVANJA I OBVEZA

Ovim završnim radom ukazuje se na važnost obveza i potraživanja u poslovanju i financijskom izvještaju poslovnog subjekta. U trenutnim uvjetima poslovanja, obilježena pandemijom (COVID-19) i krizom koju je nanijela, poduzeća se moraju prilagoditi na rizičnije oblike poslovanja. Zbog ovakve situacije, odgoda naplaćivanja potraživanja od kupaca je postala svakodnevna praksa, kao i traženje odgode podmirenja vlastitih obveza. Nadalje, što je rok naplate duži, potraživanja je teže naplatiti, što nas dalje dovodi do toga da poduzeće ne može podmiriti svoje obveze. Upravo ovakvi postupci poslovanja dovode do nemogućnosti naplate ili plaćanja što na kraju poduzetnike navodi na otpis i vrijednosna usklađenja potraživanja i obveza. Kako bi se ispravno postupilo u ovakvim situacijama, poslovni subjekt je dužan, u skladu sa svim odredbama Hrvatskih i Međunarodnih standarda financijskih izvještavanja, te Zakonima o porezu na dobit i dodanu vrijednost, evidentirati i voditi svoje obveze i potraživanja. Na taj način poslovni subjekt može pravovremeno i ispravno reagirati na problematične obveze i potraživanja. U ovom radu pokušat ćemo navesti najvažnije radnje koje su potrebne za ispravnu evidenciju obveza i potraživanja i prikazati ispravne postupke knjiženja kroz primjere.

Gljučne riječi: obveze, potraživanja, vrijednosna usklađenja, otpis, PDV, porez na dobit, HSFI, MSFI

SUMMARY: ACCOUNTING RECEIVABLES AND LIABILITIES

This final paper indicates the importance of liabilities and receivables in the business and financial statements of the business entity. In the current business environment, marked by the pandemic (COVID-19) and the crisis it has caused, companies must adapt to riskier forms of business. Due to this situation, delaying the collection of receivables from customers has become an everyday practice, as well as seeking a deferral of settling their own obligations. Furthermore, the longer the collection period, the harder it is to collect receivables, which further leads us to the fact that the company cannot meet its obligations. Precisely such business procedures lead to the impossibility of collection or payment, which ultimately leads entrepreneurs to write off and value adjustments of receivables and liabilities. In order to act appropriately in such situations,

the business entity is obliged, in accordance with all provisions of Croatian and International Financial Reporting Standards, and the Law of Profit and Value Added Tax, to record and keep its liabilities and receivables. In this way, the business entity can react in a timely and correct manner to problematic liabilities and receivables. In this paper, we will try to list the most important actions required for a correct record of liabilities and receivables and show the correct posting procedures through examples.

Keywords: liabilities, receivables, value adjustments, write-off, VAT, income tax, Croatian Financial Reporting Standards, IFRS

1. UVOD

Svako poduzeće mora redovito pratiti svoje financijske izvještaje zbog uvida u obveze i potraživanja. Obzirom da je poznato stanje na tržištu, gdje je sve teže naplatiti svoja potraživanja za izvršene usluge ili isporučene proizvode, važno je provesti sve zakonske odredbe ili mogućnosti kako bi se potraživanja naplatila, i kako ne bi ugrozili vlastitu likvidnost i mogućnost plaćanja svojih obveza prema dobavljačima i kreditorima. Zbog otežane naplate česte su odgode plaćanja i plaćanja na rate, što umanjuje samu likvidnost poduzeća i nemogućnost podmirivanja vlastitih obveza.

Krajem godine, prilikom izrade financijskih izvještaja, važno je da poduzeće prikaže fer vrijednost svojih obveza i potraživanja. No, ako to nije moguće, tj. naplata ili plaćanje potraživanja ili obveza, potrebno je izvršiti vrijednosno usklađenje ili otpis pojedinih potraživanja ili obveza. Hrvatski i međunarodni standardi nalažu kako ispravno evidentirati poslovne promjene obveza i potraživanja, prilikom izmjene fer vrijednosti, vrijednosnog usklađenja ili otpisa i kako oni, na kraju poreznog razdoblja, utječu na osnovicu poreza na dobit. Svako poduzeće teži većem broju potraživanja naspram obveza zbog povećanja likvidnosti i mogućnosti nesmetanog poslovanja.

Završni rad strukturiran je u šest poglavlja. Uvodni dio rada postavlja temu izučavanja i strukturu rada. Drugo poglavlje objašnjava ulogu i važnost potraživanja i obveza u poslovanju i financijskom izvještavanju. Treće poglavlje prikazuje kako računovodstveno tretirati potraživanja i obveze prema HSFI-ju, dok četvrto poglavlje prikazuje isto samo prema MSFI-ju. U petom poglavlju govori se o poreznim aspektima potraživanja i obveza, a u šestom i posljednjem poglavlju prikazuje se računovodstveno evidentiranje potraživanja i obveze.

2. ULOGA I VAŽNOST POTRAŽIVANJA I OBVEZA U POSLOVANJU I FINACIJSKOM IZVJEŠTAVANJU

Svi poslovni subjekti obavezni su računovodstveno evidentirati svoje poslovanje. Ne isključivo zbog zakona, već i zbog praćenja tijeka poslovanja i donošenja poslovnih odluka. Na kraju svakog izvještajnog razdoblja sastavljaju se financijski izvještaji iz kojih interni i eksterni korisnici mogu dobiti sve potrebne informacije o poslovanju subjekta. Analiza financijskih izvještaja teži pogledu u budućnost i naglašavanju aspekata poslovanja kritičnih za preživljavanje, a ponajprije uspješnost i sigurnost poslovanja. Oni sadrže informacije o aspektima poslovanja kao što su priljevi i odljevi novca kroz izvještaj o novčanim tokovima, prihodi i rashodi poslovanja u računu dobiti i gubitka, te stavke dugotrajne i kratkotrajne financijske i nefinancijske imovine, kapitala te dugoročne i kratkoročne obveze.

Ovaj rad konkretno obrađuje dugoročne i kratkoročne obveze i potraživanja kroz samo poslovanje i financijske izvještaje. Ispravno evidentiranje i praćenje obveza i potraživanja subjekta od iznimne su važnosti. Cilj svakog poslovanja je uredno podmirenje svih poslovnih obveza i naplaćivanje potraživanja od dužnika kako bi poslovanje bilo izvjesno i neometano. Također, prilikom težnje za ovim ciljevima poslovanja, potrebno je pravovremeno otkriti neizvjesnost naplate ili podmirenja određenog potraživanja ili obveze. Kao što je spomenuto u uvodu ovog rada, svako poduzeće teži ka većem broju naplativih i izvjesnih potraživanja naspram obveza. Naplativa i izvjesna potraživanja za dobra ili usluge znak su dobrog poslovanja. Nadalje, poslovne obveze nisu znak lošeg poslovanja. Dapače, one mogu biti razne, od obveza prema kreditorima zbog financiranja poslovanja do vjerovnika koji potražuju za dostavljena dobra ili usluge, koji poduzeću omogućuju nesmetan rad. Težnja za što većim prihodima je odlika svakog poduzeća, kako zbog podmirenja obveza tako i zbog poslovanja s dobitkom. Naravno, ako to nije moguće, poduzeće će težiti podmirenju obveza ostvarenim priljevom novca i izbjegavanju gubitka.

Najvažnija je ravnoteža između potraživanja, koja su izvor novca i likvidnosti, i obveza koje podmirujemo tim novcem.

3. RAČUNOVODSTVENI TREMAN POTRAŽIVANJA I OBVEZA PREMA HSFI

Hrvatski standard financijskog izvještavanja računovodstvena su načela i pravila koja primjenjuje računovodstvena struka i koriste se kod sastavljanja i prezentacije financijskih izvještaja. Nastali su sukladno Zakonu o računovodstvu, a donosi ih Odbor za standarde financijskog izvještavanja.¹

Temelje se na domaćoj računovodstvenoj teoriji i praksi i Direktivi 2013/34/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 26. lipnja 2013. o godišnjim financijskim izvještajima, konsolidiranim financijskim izvještajima i povezanim izvješćima za određene vrste poduzeća, o izmjeni Direktive 2006/43/EZ Europskog parlamenta i Vijeća i ostavljanju izvan snage Direktiva Vijeća 78/660/EEZ i 83/349/EEZ. U njima su naznačene koncepcije na kojima počiva sastavljanje i prezentiranje financijskih izvještaja. Svrha ovih standarda je propisivanje osnove za sastavljanje i prezentiranje financijskih izvještaja, te pomoć revizorima u formiranju mišljenja u svezi usklađenosti financijskih izvještaja s Hrvatskim standardima financijskog izvještavanja. Nadalje, pomoć korisnicima financijskih izvještaja pri njihovom tumačenju.

Cilj ovih standarda je da financijski izvještaji temeljeni na njima pruže informacije o financijskom položaju, uspješnosti i novčanim tokovima poduzetnika koje koriste, prvenstveno, vanjski korisnici u donošenju ekonomskih odluka. Financijski izvještaji koji se temelje na HSFI-u pružaju informaciju o imovini, obvezama, kapitalu, prihodima, rashodima, dobiti i gubitku, promjenama u kapitalu i novčanom toku. Konačni cilj Hrvatskih standarda financijskog izvještavanja jest razvijati računovodstvene standarde koji zahtijevaju kvalitetne, transparentne i usporedne informacije u financijskim izvještajima, sve u javnom interesu.

3.1. Potraživanja prema HSFI 11

Računovodstveni standard HSFI 11 se primjenjuje prilikom priznavanja i vrednovanja potraživanja u financijskim izvještajima poduzetnika koji primjenjuju HSFI. Poduzetnik je dužan

¹ HSFI, Narodne Novine br. 86/2015

primjenjivati ga za razdoblje započeto 1. siječnja 2016. i kasnije. Potraživanja nastaju kao rezultat različitih poduzetničkih aktivnosti, na primjer: prodajom gotovih proizvoda, prodajom trgovačke robe, pružanjem usluga, iznajmljivanjem imovine i prodajom dugotrajne imovine.

Mikro, mali i srednji poduzetnici, koji su obveznici primjene HSFI-ja provode mjerenje i priznavanje potraživanja od kupaca prema kriterijima HSFI-ja 11- *potraživanja* i HSFI-ja 15- *prihodi*. U djelokrugu HSFI-ja 11 samo su potraživanja bez ugovorenog prinosa (npr. kamate). Potraživanja s ugovorenim prinostom uređena su HSFI-jem 9- *financijska imovina*.

Cilj ovog standarda je popisivanje kriterija mjerenja i priznavanja potraživanja u financijskim izvještajima poduzetnika koji primjenjuju HSFI. Ovaj Standard je u skladu s Direktivom 2013/34/EU. Točka 11.4. definira potraživanja kao prava na potraživanje plaćanja duga, isporuke usluga ili pružanje usluga od dužnika, zasnovana na temelju obveznopравnih i drugih osnova. U potraživanja spada financijska imovina s fiksnim ili utvrdivim plaćanjima koja ne kotiraju na aktivnom tržištu. Potraživanja ne uključuju četiri oblika financijske imovine:

- a) onu koja će se prodati odmah ili u bliskoj budućnosti, koja će biti svrstana u imovinu namijenjenu trgovanju, te ona koja je kod početnog priznavanja predodređena za iskazivanje po fer vrijednosti kroz dobit ili gubitak,
- b) ona koja kod početnog priznavanja predodređena kao raspoloživa za prodaju,
- c) i imovina kod koje imatelj možda neće nadoknaditi svoje početno ulaganje u cijelosti, a razlog tome nije pogoršanje kvalitete kredita, te koja se treba svrstati u raspoloživu prodaju.

3.2. Mjerenje potraživanja

U nastavku rada analiziraju se dva važna modela mjerenja potraživanja i to:

- A) Fer vrijednost
- B) vrijednosno usklađenje potraživanja.

A) Fer vrijednost

Sva potraživanja se početno mjere po fer vrijednosti. Fer vrijednost definirana je u točki 11.5. kao cijena koju bi trebalo primiti za prodanu imovinu ili platiti za podmirenje obveze u uobičajenoj transakciji između sudionika na tržištu na dan mjerenja vrijednosti.

Kod odgađanja naplate potraživanja za dulje razdoblje (dulje od jedne godine), bez ugovorenih kamata, ili ako su kamate ugovorene po stopi nižoj od tržišne, potraživanje će se priznati u iznosu sadašnje vrijednosti budućih novčanih tokova diskontiranih primjenom tržišne kamatne stope.

Potraživanja se priznaju kao imovina isključivo kad ona udovoljava definiciji imovine. Isto tako poduzetnik priznaje potraživanja u bilanci isključivo kad on postaje jedna od ugovornih strana.

Na datum bilance procjenjuje se postojanje objektivnog dokaza o umanjenju vrijednosti potraživanja. Ako dokaz o umanjenju vrijednosti potraživanja postoji, iznos gubitka mjeri se kao razlika knjigovodstvene vrijednosti i procijenjenih budućih novčanih tokova. Knjigovodstvena vrijednost umanjuje se direktno (izravan otpis potraživanja od kupaca koji je nenaplaćen-4811/1290) ili upotrebom odvojenog konta ispravka vrijednosti (vrijednosno usklađenje potraživanja od kupaca na analitičkom računu 4450/1290). Iznos gubitka priznat je u računu dobiti i gubitka.

B) Vrijednosno usklađenje potraživanja

Postupak vrijednosnog usklađenja provodi se ako i nakon isteka platežnog roka postoji određena vjerojatnost naplate cijelog ili dijela potraživanja. To podmirenje može biti izravno, putem nagodbe, pokretanjem instrumenata osiguranja plaćanja, pokretanjem ovrhe i drugih postupaka od strane vjerovnika.

Umanjenje vrijednosti potraživanja i gubici od umanjenja vrijednosti nastaju samo onda kada postoji objektivni dokaz o umanjenju vrijednosti koje su proizašle iz jednog ili više dokaza koji su nastali naknadno, nakon početnog priznavanja. Ti dokazi mogu biti: značajne financijske teškoće dužnika, nepoštivanje ugovora (poput nepodmirenja obveza ili zakašnjenja plaćanja) i

zbog mogućnosti dužnikovog pokretanja stečajnog ili nekog drugog postupka financijske reorganizacije. Potraživanja, koja su prethodno priznata kao prihod, a umanjenje vrijednosti nastupa naknadno, treba ih priznati kao rashod i ne ispravlja (stornira) se izvorno priznati prihod, neovisno što se ti poslovni događaji odvijaju u istoj kalendarskoj godini.

Ako dođe do smanjenja iznosa gubitka od umanjenja vrijednosti, a smanjenje se može objektivno povezati s događajem koji je nastao nakon priznavanja umanjenja vrijednosti, prethodno priznati gubitak ispravlja se direktno ili uporabom konta ispravka vrijednosti. Ukidanje ispravka vrijednosti potraživanja ne može biti veće od već priznatog rashoda. Ispravljeni iznos priznaje se u računu dobiti i gubitka.

Poduzetnik prestaje priznavati potraživanja u bilanci onda kada potraživanja priznata kao imovina ne udovoljavaju definiciji imovine i kada poduzetnik nije jedna od ugovornih strana. Nadalje, prestaje priznavati potraživanja kada su naplaćena, prodana, otpisana, na drugi način otuđena ili je nastupila zastara.

Prilikom objavljivanja, potraživanja se u bilanci iskazuju kao dugotrajna i kratkotrajna imovina. Potraživanja treba posebno iskazati kao potraživanja od redovitih kupaca, od povezanih društava, od društava u kojima postoje sudjelujući interesi i ostala potraživanja. U bilješkama se zasebno objavljuje bruto iznos potraživanja na početku i na kraju razdoblja, kao i ispravak vrijednosti potraživanja, priznato umanjenje vrijednosti i razlozi umanjenja vrijednosti.

3.3. Obveze prema HSFI 13

Ovaj standard sadrži načela, postupke, pravila i metode evidentiranja i mjerenja, objavljivanja i priznavanja obveza. Njime su obuhvaćene obveze koje nastaju iz transakcija i poslovnih događanja a klasificiraju se kao kratkoročne i dugoročne. Poduzetnik je dužan primjenjivati ga za razdoblje započeto 1. siječnja 2016. i kasnije. Obveze obuhvaćaju: obveze prema zaposlenima i dobavljačima, obveze za predujmove, tekuće porezne obveze (za tekuće i prethodno razdoblje, priznaje se kao obveza u iznosu koji nije plaćen), obveze u svezi financijskog najma, zajednički kontrolirane djelatnosti i imovine, obveze za kredite, zajmove i dužničke vrijednosne papire, rezerviranja, nepredviđene obveze i dr. Obveza se priznaje kada je vjerojatno da će, zbog podmirenja sadašnje obveze, doći do odljeva resursa i kada se iznos njenog podmirenja može

pouzdana izmjeriti. Nakon što postane jedna od ugovorenih strana, poduzetnik priznaje financijske obveze.

Cilj ovog Standarda je propisivanje računovodstvenog postupka mjerenja, priznavanja, prezentiranja i objavljivanja obveza. U skladu je s Direktivom 2013/34/EU. U točki 13.3., obveza je definirana kao sadašnja obveza poduzetnika, proizašla iz prošlih događanja i za čije se podmirenje očekuje odljev resursa. Isto tako obveza je dužnost ili odgovornost postupanja ili izvršenja na određen način. Obveze proizlaze iz prošlih transakcija ili poslovnih događanja. Obveze su klasificirane kao kratkoročne i dugoročne. Kratkoročna obveza je sadašnja obveza koja ispunjava četiri kriterija:

- a) očekuje se njezino podmirenje u redovnom tijeku poslovnog ciklusa,
- b) dospijeva unutar godine dana,
- c) primarno se drži radi trgovanja,
- d) poduzetnik nema bezuvjetno pravo odgađanja podmirenja za najmanje dvanaest mjeseci poslije datuma bilance.

Financijska obveza je svaka obveza koja je:

- a) ugovorna obveza o isporuci novca ili druge financijske imovine drugom poduzetniku i o razmjeni financijske imovine ili obveze,
- b) ugovor koji će se podmiriti ili se može podmiriti vlastitim vlasničkim instrumentima poduzetnika.

Kod početnog priznanja, financijske obveze mjere se po sadašnjoj vrijednosti podmirenja. Ako poduzetnik naknadno ne mjeri financijske obveze po fer vrijednosti, čije se promjene ne priznaju u računu dobiti i gubitka, pri početnom priznavanju dodaju se financijski troškovi. U slučaju obveza prema zaposlenima i dobavljačima, te obveze za predujmove, mjere se po iznosu kojim će se podmiriti. Ove obveze se mjere po sadašnjoj vrijednosti jer se očekuje da će biti podmirene u kratkom roku.

Obveze se prestaju priznavati kada nije vjerojatno da će zbog podmirenja sadašnje obveze doći do odljeva resursa i kada se iznos, kojim će se ona podmiriti, ne može pouzdano izmjeriti.

Prestaje se priznavati ako je podmirena, istekla ili ako se vjerovnik odrekao svojih prava ili ih je izgubio.

U bilješkama trebaju biti objavljeni ukupan iznos svih financijskih obveza, jamstava ili nepredviđenih obveza koje nisu uključene u bilancu, te naznaka prirode i oblika uspostavljenog stvarnog osiguranja. Odvojeno se objavljuju obveze koje se odnose na mirovine i povezana poduzeća ili poduzeća povezana sudjelujućim interesima. Isto tako mora biti objavljen opis

4. RAČUNOVODSTVENI TRETMAN POTRAŽIVANJA I OBVEZA PREMA MSFI

Međunarodni standardi financijskog izvještavanja jesu temelj za pripremanja financijskih izvještaja trgovačkih društava. Ovaj skup standarda obuhvaća Međunarodne računovodstvene standarde (MRS), njihove dopune i povezana tumačenja (IFRIC i SIC) te Međunarodne standarde financijskog izvještavanja (MSFI), njegove dopune i povezana tumačenja (IFRIC I SIC). Donesen je od strane međunarodne organizacije (međunarodno tijelo) za standardizaciju. Do dana 1. srpnja 2013. godine, kada je Republika Hrvatska pristupila Europskoj uniji, u Hrvatskoj su se primjenjivali samo oni MSFI-evi i njihove dopune koje je odobrio Odbor za standarde financijskog izvještavanja (OSFI) te ih objavio u Narodnim novinama² (13 MSFI-ja i 29 MRS-ova).

Mora se istaknuti kako ne postoje Međunarodni standardi financijskog izvještavanja koji isključivo obrađuju potraživanja i obveze u užem smislu kao što je to slučaj kod Hrvatskih standarda financijskog izvještavanja. MSFI koji obuhvaćaju izvješća koju uključuju potraživanja i obveze (uz druge podatke) su MSFI 13- *Mjerenje fer vrijednosti* i MSFI 15- *Prihodi po ugovoru s kupcima* koje ćemo u nastavku i obraditi.

4.1. Mjerenje fer vrijednosti prema MSFI-ju 13

Ovaj standard izdan je 12. svibnja 2011. godine od strane Odbora za Međunarodne računovodstvene standarde, čime je uspostavljen jedinstveni izvor uputa za mjerenje fer vrijednosti. Na snazi je za godišnja razdoblja koja započinju na dan ili nakon 1. siječnja 2013. Dopuštena je i ranija primjena. Subjekti su dužni objaviti primjenjivanje ovog standarda prije njegovog datuma stupanja na snagu. Njime se definira fer vrijednost, te sadrži upute za njeno utvrđivanje i propisuje podatke koji se obavezno objavljuju za njezina utvrđivanja. Nadalje, propisuje mjerenje fer vrijednosti kad je njezino iskazivanje propisano drugim standardom. Primjenjuje se na sve transakcije i sva financijska i nefinancijska stanja, čije je mjerenje fer

² MSFI, Uredba Europskog Parlamenta i Vijeća br. 1606/2002, Narodne Novine br. 140/2011

vrijednosti propisano ili dopušteno. Ne primjenjuje se isključivo na plaćanja temeljena na dionicama koje se obračunavaju prema MSFI-ju 2 – *Plaćanja temeljena na dionicama* i na transakcijama najma iz djelokruga MRS-a 17 – *Najmovi*.

Fer vrijednost je definirana ovim standardom kao cijena koja bi bila ostvarena prodajom neke stavke imovine ili plaćena za prijenos neke obveze u urednoj transakciji na datum mjerenja. Drugi naziv joj je izlazna cijena. Kako bi se utvrdila fer vrijednost moramo utvrditi:

- a) imovinu, odnosno obvezu koja se mjeri, u skladu s obračunskim jedinicama,
- b) glavno ili najpovoljnije tržište za transakciju tom imovinom ili obvezom,
- c) kod nefinancijske imovine, njenu najbolju uporabu, te koristi li se u kombinaciji s nekom drugom imovinom ili samostalno primjerene tehnike mjerenja fer vrijednosti, s naglaskom na ulazne podatke razmatrane pri utvrđivanju cijene imovine ili obveze,
- d) pretpostavke koje bi sudionici na tržištu koristili u utvrđivanu navedene cijene.

Ako ne postoji glavno tržište koristi se cijena najpovoljnijeg tržišta. Pretpostavlja se da je najpovoljnije tržište ono na kojem subjekt obično trguje. Cijenu treba uskladiti za troškove transporta i imovine do ili od najpovoljnijeg tržišta ako je lokacija jedna od obilježja te imovine. Budući da troškovi transakcije nisu obilježje predmetne stavke imovine, ne ulaze u mjerenje fer vrijednosti.

Isključivo uz pretpostavku da će instrument biti prenesen na datum mjerenja, ali da će i dalje biti otvoren, može se mjeriti fer vrijednost obveze ili glavničkog instrumenta. Definirajući hijerarhiju metoda izračunavanja fer vrijednosti, ovaj Standard navodi da se, ako je cijena koja kotira za prijenos obveze ili glavničkog instrumenta nedostupna, prednost daje fer vrijednosti obveze ili glavničkog instrumenta. U fer vrijednost obveze mora se uračunati i rizik neplaćanja, uključujući kreditni rizik subjekta, neovisno o metodi.

Ako transakcije nisu neposredno vidljive na tržištu primjenjuju se tehnike vrednovanja. Ovaj Standard navodi tri takve tehnike:

- a) Tržišni pristup- koriste se cijene i druge informacije iz tržišnih transakcija identičnom ili usporedivom imovinom, obvezama ili skupinu imovine i obveza.

- b) Dobitni (prihodni) pristup- budući iznosi (npr. Novčani tokovi ili prihodi i rashodi) svode se na jedan tekući (tj. diskontirani) iznos.
- c) Troškovni pristup- jeste tehnika vrednovanja kojom se dobiva iznos potreban u sadašnjem trenutku kako bi se zamijenio uslužni kapacitet neke imovine (tj. tekući trošak zamjene).

Ove tehnike trebaju se dosljedno birati i primjenjivati.

Mnoge kvantitativne i kvalitativne informacije o mjerenju i mjerama fer vrijednosti povezane su trostupanjskom hijerarhijom ulaznih podataka:

- a) Ulazni podaci 1. razine su neusklađene cijene na aktivnim tržištima identične imovine, odnosno obveza i subjektu su dostupne na datum mjerenja.
- b) Ulazni podaci 2. razine su dostupne cijene koje kotiraju i spadaju u 1. razinu
- c) Ulazni podaci 3. razine su nedostupni podaci.

4.2. MSFI 15- prihodi po ugovorima s kupcima

Cilj MSFI 15 je utvrditi načela koja su subjekti dužna primjenjivati kako bi se pružile korisne informacije o naravi, visini, vremenu nastanka i nesigurnosti prihoda i novčanih tokova. Njegova primjena obvezan je za izvještajne godine od 1. svibnja 2017. godine. Dopuštena je i ranija primjena.

Kod njegove prve primjene treba se u cjelini primijeniti na tekuće razdoblje. Glede ranijih razdoblja prijelazne odredbe dopuštaju subjektima izbor između:

- a) Potpune primjene na sva prethodna razdoblja i
- b) Zadržavanje iznosa koji se odnose na prethodna razdoblja.

Primjenjuje se na sva ugovore s kupcima osim na ugovore o najmu iz djelokruga MRS-a 17 (najmovi), financijske instrumente i druga ugovorna prava i obveze MSFI-ja 9 (financijski instrumenti), MSFI-ja 10 (konsolidirani financijski izvještaji), MSFI-ja 11 (zajednički poslovi), MRS-a 27 (nekonsolidirani financijski izvještaji) i MRS-a 28 (udjeli u pridruženim subjektima i zajedničkim pothvatima), ugovore o osiguranju iz djelokruga MSFI-ja 4 (ugovori o osiguranju) i nenovčanu razmjenu među subjektima koji se bave istim djelatnostima.

Glavne definicije ovog Standarda jesu:

- a) Ugovor- sporazum između dviju ili više strana kojim nastaju zakonski provediva prava i obveze.
- b) Kupac- strana koja je sa subjektom ugovorila pribavljanje usluga ili dobara koji su proizvod redovnog poslovanja u zamjenu za naknadu.
- c) Prihodi- povećanje ekonomskih koristi tijekom obračunskog razdoblja u obliku priljeva ili poboljšanja imovine, odnosno smanjenja obveza kojima dolazi do povećanja kapitala i ne odnose se na uplate vlasnika u kapital niti njihove uloge u kapital. Prihodi ostvareni iz redovnih aktivnosti subjekta.
- d) Obveza na činidbu- obećanje iz ugovora s kupcem o prijenosu na kupca:
 - Nekog jasno ograničenog dobra ili neke usluge, ili paketa dobara odnosno usluga
 - Nekoliko jasno razgraničenih dobara ili usluga koje su suštinski iste i s istim obrascem prijenosa na kupca
- e) Cijena transakcije- visina naknade za koju subjekt očekuje da na nju ima pravo u zamjenu za prijenos obećanih dobara ili usluga kupcu, bez iznosa naplaćenih u ime trećih osoba.

U izvještaju o financijskom položaju subjekta ugovori s kupcima prikazuju se kao ugovorna obveza, imovina ili potraživanje, zavisno od odnosa između subjektovog izvršenja činidbe i plaćanja kupca (toč. 105 MSFI-ja 15). Ugovorna obveza prikazuje se ako je kupac iznos naknade platio prije nego što je subjekt izvršio prijenos predmetnog dobra.

Cilj objavljivanja, prema ovom standardu, je da subjekt objavi dovoljno informacija za razumijevanje naravi, visine, vremena i nesigurnosti prihoda i novčanih tokova. Subjekt mora objaviti kvalitativne i kvantitativne informacije o sljedećim elementima:

- a) Svojim ugovorima s kupcima,
- b) Značajnim prosudbama i njihovim promjenama,
- c) Svoj imovini priznatoj po osnovi troškova sklapanja ili ispunjenja ugovora s kupcem

5. POREZNI ASPEKTI POTRAŽIVANJA I OBVEZA

5.1. Zakon o porezu na dodanu vrijednost

Porezom na dodanu vrijednost oporezuju se sve prometne faze na putu proizvoda ili usluge od proizvođača do potrošača tako da se oporezuje isključivo novostvorena vrijednost u svakoj pojedinoj fazi. Upravo u oporezivanju isključivo dodane vrijednosti leži njegova bit, a ona se postiže tako da obveznik odbije porez kojeg su mu, kroz nabavnu cijenu, zaračunali drugi obveznici.

Dodana vrijednost može se definirati kao razlika vrijednosti između prodaje dobara i usluga i inputa pomoću kojih su proizvedeni. Zakon o porezu na dodanu vrijednost definira poreznog obveznika kao osobu koja samostalno obavlja gospodarsku djelatnost. Nadalje, poreznim obveznikom smatra se i svaka osoba koja na području Republike Hrvatske nema sjedište, poslovnu jedinicu, prebivalište ili uobičajeno boravište, a u tuzemstvu obavlja isporuke dobara ili usluga za koje postoji pravo na odbitak PDV-a. Poreznim obveznikom postaje svaka pravna ili fizička osoba početkom svake aktivnosti koja je usmjerena na obavljanje gospodarske djelatnosti. Takvim aktivnostima smatraju se osobito pripremne radnje, prva nabava robe, osnovnih sredstava i sl.

Svaki porezni obveznik obavezan je upisati se u registar poreznih obveznika. Porezni obveznik djeluje kao takav i pod prisilnom upravom, za vrijeme likvidacije, stečaja, te u sličnim postupcima ili u provedbi oporuke. Obveznik prestaje djelovati kao takav posljednjim poslovnim aktivnostima. Ako se razabire da porezni obveznik ima namjeru nastaviti s djelatnostima, to se ne smatra obustavom djelatnosti. Trajnom odjavom djelatnosti, točnije, brisanjem iz registra, fizička ili pravna osoba prestaju djelovati kao porezni obveznik. Prije odjave, porezni obveznik mora obračunati PDV na sve isporuke od dana odjave, uključujući i sva dobra koja su mu preostala i koja se smatraju izuzimanjem u neposlovne svrhe, a za koja se nije mogao koristiti odbitak poreza. Porezni obveznik ima pravo na povrat poreza ako porez, po ulaznim računima, ispadne veći od poreza po izlaznim računima. To se najčešće događa kada porezni obveznik sve svoje proizvode izvozi u inozemstvo, jer je taj izvoz rasterećen PDV-a. Isto tako, PDV jeste neutralan za poreznog obveznika. Kupnja opreme, reprodukcijskog materijala i korištenje usluga

drugih poreznih obveznika nije porezno opterećena. Porez na dodanu vrijednost sadržan u ulaznim računima nije trošak za poreznog obveznika.

U sustavu poreza na dodanu vrijednost u krajnjoj potrošnji porez snosi potrošač. Tako što će kupac građanin, za razliku od kupca poduzetnika, koji ga odbija kao pretporez, snositi taj porez.

5.1.1. Isporuke dobara i usluga

Dobrima se smatraju predmeti, skupine stvari i gospodarska dobra: električna energija, plin, grijanje, hlađenje i sl. U gospodarskom smislu smatra se dobrom i skup više odvojenih predmeta objedinjenih u cjelinu. Njihovom isporukom omogućuje se prijenos prava raspolaganja materijalnom imovinom osobi koja njima može raspolagati i kao vlasnik.

Kako bi mogli odrediti gdje se oporezuje isporuka dobra ili usluge PDV-om, moramo definirati mjesto isporuke. Zakon o PDV-u određuje ga kao mjesto gdje se isporuka oporezuje, a ono se određuje prema zemlji podrijetla ili zemlji odredišta. Zemlja podrijetla je zemlja odakle potječu dobra ili usluge, tj. zemlja u kojoj nastaje porezni dug. Zemlja odredišta je zemlja gdje se isporučuju dobra ili usluge, tj. zemlja koja ima pravo oporezivanja.

Kod isporuke dobara mjesto može biti i ono na kojem se dobro nalazi u trenutku otpremanja ili, ako je već otpremljeno, gdje se nalazilo prije otpreme. Također, mjesto postavljanja dobra može biti mjesto oporezivanja.

Kod isporuke usluga mjesto oporezivanja jeste sjedište poduzeća koje obavlja usluge ili mjesto gdje se usluge stalno obavljaju. Ako ne postoji mjesto sjedišta poduzeća, tada je stalno boravište ili prebivalište poduzetnika mjesto oporezivanja.

5.1.2. Isporuke dobara i usluga unutar EU

Poduzetnik, prilikom isporuke dobara i usluga u EU, mora voditi računa o pragu stjecanja. Kada hrvatski poduzetnik nabavlja dobro ili uslugu iz EU, a nije obveznik PDV-a, plaća PDV u toj državi, dok ukupna vrijednost nabave ne prijeđe prag stjecanja od 77.000,00 kn. Ako je poduzetnik u sustavu PDV-a, godišnje poslovanje mu prelazi 300.000,00 kn ili je dobrovoljno ušao u sustav PDV-a, nema prag stjecanja i uredno može uvoziti i izvoziti dobra ili usluge. Kod

isporuke usluga vrijedi pravilo B2B (Business to business) između poduzetnika iz različitih država, porez će biti obračunat u državi primatelja usluge.

5.1.3. Otpis potraživanja s motrišta PDV-a

Oporezivi događaj nastaje kada su usluge obavljene ili dobra isporučena. Njihov rok plaćanja, odgoda i kreditiranje ne utječu na nastanak obveze obračuna PDV-a. Poduzetnik, na sva potraživanja od kupaca, koji su obveznici PDV-a, koja su djelomično ili potpuno otpisana, ne može umanjiti obvezu za PDV u poreznoj evidenciji i pritom, na rashode, knjižiti samo neto vrijednost potraživanja. U slučaju da je potraživanje naknadno umanjeno zbog nemogućnosti naplate, tada vjerovnik može umanjiti obvezu za PDV isključivo pod uvjetom da je od dužnika dobio pisanu potvrdu da je on u svojoj poreznoj evidenciji smanjio svotu pretporeza po ulaznim računima, koje nije u mogućnosti platiti.

5.1.4. Otpis obveza s motrišta PDV-a

Na porez na dodanu vrijednost, koji je u ovom slučaju priznat kao pretporez, ne utječe nepodmirivanje zastarjele obveze. U ovom slučaju vrijedi isto pravilo, kao i kod otpisa potraživanja, da poduzeće u ovom slučaju mora prvo smanjiti svoj iznos pretporeza u poreznoj evidenciji da bi njegov vjerovnik mogao napraviti isto s porezom.

5.1.5. Potraživanja koja se ne oporezuju PDV-om

Rok za ispunjenje novčane obveze počinje teći od dana kada je račun ili neka druga isprava isporučena kupcu. Ako se ne može odrediti dan primitka računa, rok za ispunjenje obveze počinje teći kada je vjerovnik isporučio dobro ili obavio uslugu. Na sva zakašnjela plaćanja, tj. ne naplaćena potraživanja, može se obračunati zatezna kamata. Ona se može knjižiti ili zasebno ili se prepisati glavnom potraživanju od kupca. U skladu s čl. 25. st. 5 Pravilnika o PDV-u, zatezne kamate, koje su do visine propisane zatezne kamate, i svi troškovi opomena predstavljaju odštetu i ne oporezuju se PDV-om.

5.2. Zakon o porezu na dobit

Prema Zakonu o porezu na dobit definirani su obveznici poreza na dobit, porezna osnovica, stope poreza na dobit, kao i ostali aspekti koji utječu na formiranje porezne osnovice.³ Obveznici poreza na dobit su trgovačka društva i druge pravne i fizičke osobe rezidenti Republike Hrvatske koji gospodarsku djelatnost obavljaju samostalno, trajno i u svrhu ostvarivanja dobiti, dohotka ili prihoda. Nadalje, porezni obveznik je i tuzemna poslovna jedinica inozemnog poduzetnika. Isto tako i fizička osoba koja utvrđuje dohodak na način propisan za samostalne djelatnosti ili koja počinje obavljati samostalnu djelatnost, ako izjavi da će plaćati porez na dobit umjesto poreza na dohodak, te fizička osoba koja u prethodnom poreznom razdoblju ostvari primitak veći od 7.500.000,00 kuna. Tijela državne uprave, tijela područne (regionalne) i lokalne samouprave, te Hrvatska narodna banka nisu obveznici ovog poreza, osim ako zakonom nije drukčije određeno.

Porez na dobit, koji se u poreznom razdoblju obračunava po stopi od 10 %, odnosi se na ostvarene prihode do 7.500.000,00 kn. A stopa od 18 % primjenjuje se na ostvarene prihode jednake ili veće od 7.500.000,01 kn.

Zakon o porezu na dobit obuhvaća cjelokupno poslovanje subjekta. No, u ovom radu ključni su aspekti vrijednosnog usklađenja i otpisa potraživanja i porezno priznate i nepriznate stavke, koje se tiču obveza i potraživanja, i za koje vrijede HSFI 11 – potraživanja i HSFI 13 – obveze, te MSFI 13- mjerenje fer vrijednosti i MSFI 15-prihodi po ugovorima s kupcima.

5.2.1. Vrijednosno usklađenje i otpis potraživanja

Na dan bilanciranja, potraživanja se mjere po početno priznatoj svoti potraživanja umanjenoj za naplaćena potraživanja i umanjenja vrijednosti. Također bitno je naglasiti da je poduzetnik obvezan na svaki datum bilance procijeniti postojanje objektivnog dokaza o umanjenju vrijednosti pojedinog potraživanja. Ako on postoji, svota gubitka mjeri se kao razlika između knjigovodstvene vrijednosti i procijenjenih budućih novčanih tokova. (studeni 2018.)

³ Zakon o porezu na dobit, Narodne Novine br. 138/2020, 177/2004

Vrijednosno usklađenje po osnovi ispravka vrijednosti potraživanja od kupaca za dobra i usluge priznaju se kao rashod ako je od dospijeca potraživanja do kraja poreznog razdoblja proteklo više od 60 dana, a nisu naplaćena do petnaestog dana prije dana podnošenja porezne prijave. U prihode se uključuju sva vrijednosna usklađenja potraživanja od kupaca, iskazana u prethodnom poreznom razdoblju kao porezno priznati rashod, isključivo ako, do trenutka nastupa zastare prava na naplatu, potraživanje nije evidentirano u poslovnim knjigama kao prihod i ako nisu obavljene sve radnje osiguranja naplate duga. Smatra se da su obavljene radnje pažnjom dobroga gospodarstvenika ako je:

- a) Potraživanje utuženo prije zastare ili se zbog njega vodi ovršni postupak,
- b) Prijavljeno u stečajnu masu dužnika koji je pokrenuo stečajni postupak,
- c) Postignuta nagodba s dužnikom- obveznikom poreza na dobit, koji nije povezana osoba, i to prema posebnom propisu u slučaju stečaja, arbitraže ili mirenja.

Otpis potraživanja od nepovezanih osoba, koja su zastarjela i koja u svakom poreznom razdoblju ne prelaze iznos od 5.000,00 kuna po pojedinom dužniku koji je obveznik poreza na dobit, priznaje se. Ovdje je riječ o otpisima „male vrijednosti“ za koje nije potrebno pokretanje ikakvih radnji za naplatu. Ako račun prelazi iznos od 5.000,00 kn (npr. 7.200,00 kn), djelomičan otpis do 5.000,00 kn porezno se ne priznaje, već cijeli iznos, u ovom slučaju 7.200,00 kn, predstavlja porezno nepriznati rashod. Također se priznaje otpis potraživanja od nepovezanih fizičkih osoba (ne odnosi se na fizičke osobe obrtnike i s obrtom izjednačene djelatnosti) do 200,00 kuna čiji je dug nije nastao po osnovi obavljanja samostalne djelatnosti, ako ukupno utvrđeno potraživanje, po pojedinoj osobi, na zadnji dan poreznog razdoblja ne prelazi taj iznos.

Porezno priznati rashod jeste i otpis potraživanja iskazanih u prihodima nepovezane osobe, ako porezni obveznik dokaže da troškovi pokretanja određenih postupaka premašuju iznos potraživanja ili ako dokaže da je pokrenuo određene radnje s ciljem naplate potraživanja, pri čemu je utvrdio nemogućnost naplate otpisanog iznosa potraživanja. Kada nastupi zastara, a potraživanje od kupca nije naplaćeno, ukida se vrijednosno usklađenje i uključuje u porezni prihod, ako do trenutka nastupa zastare prava na naplatu nije pokrenuta ovrha, utuženje, prijava u stečajnu masu ili nagodba. Budući da ne dolazi do knjiženja prihoda niti do njihova priznavanja u računu dobiti i gubitka, već se za svotu vrijednosnog usklađenja potraživanja (koje je u

prethodnom poreznom razdoblju bilo knjiženo 445/129, i to kao porezno priznati trošak) u godini u kojoj je zastupila zastara povećá osnovica poreza na dobitak, nije riječ o računovodstvenom prihodu.

5.2.2. Promjena metode utvrđivanja porezne osnovice

Obveznik poreza na dohodak, koji postaje obveznikom poreza na dobit, mora na prvi dan poreznog razdoblja sastaviti početnu bilancu i voditi poslovne knjige prema propisima o računovodstvu. Na kraju poreznog razdoblja utvrđuje se osnovica poreza na dobit koja će biti uvećana ili umanjena za određene pozicije iz početne bilance. Pozicije koje uvećavaju poreznu osnovicu jesu:

- Vrijednost zatečenih zaliha,
- Dani predujmovi za robu i usluge,
- Potraživanja od kupaca za robu i usluge,
- Potraživanja od kupaca za prodane predmete dugotrajne imovine,
- Aktivna vremenska razgraničenja i
- Zahtjevi za povrat porez na promet i istovrsnih poreza.

Pozicije koje smanjuju poreznu osnovicu jesu:

- Obveze prema dobavljačima za robu i usluge,
- Obveze za primljene predujmove od kupaca za robu i usluge,
- Pasivna vremenska razgraničenja,
- Dugoročna rezerviranja i
- Prihodi od dividendi i udjela u dobiti.

6. RAČUNOVODSTVENO EVIDENTIRANJE POTRAŽIVANJA I OBVEZA

Imovinske pozicije potraživanja i pozicije obveza zauzimaju veliki dio u strukturi bilančnih pozicija poduzetnika. U nastavku rada prikazati će se sintetičke pozicije istraživanih računovodstvenih kategorija:

Tablica 1. Bilančne pozicije potraživanja i obveza

Pozicija Bilance AKTIVA	07 - DUGOTRAJNA POTRAŽIVANJA (dulja od jedne godine)
070	<i>Potraživanja od poduzetnika unutar grupe</i>
071	<i>Potraživanja od društava povezanih sudjelujućim interesima</i>
072	<i>Potraživanja od kupaca dugotrajna</i>
073	<i>Potraživanja iz faktoringa</i>
074	<i>Potraživanja za jamčevine</i>
075	<i>Potraživanja u sporu i rizična potraživanja</i>
076	<i>Potraživanja za predujmove za usluge</i>
077	<i>Ostala dugotrajna potraživanja</i>
078	<i>Vrijednosno usklađenje dugotrajnih potraživanja</i>
079	<i>Potraživanja za nezarađenu kamatu</i>

Pozicija Bilance AKTIVA	12 – KRATKOTRAJNA IMOVINA- TRAŽBINE
12	<i>120 - Potraživanja od kupaca</i> <i>121 - Kupci iz EU i iz trećih zemalja</i> <i>122 - Potraživanja od poduzetnika unutar grupe</i> <i>123 - Potraživanja od društava povezanih sudjelujućim interesom</i> <i>124 - Potraživanja za kamate</i> <i>125 - Potraživanja za predujmove za usluge (koje nisu u svezi sa zalihama i dugotrajnom imovinom)</i> <i>126 - Potraživanja iz vanjskotrgovačkog poslovanja</i> <i>127 - Potraživanja s osnove ostalih aktivnosti</i> <i>128 - Ostala kratkoročna potraživanja</i> <i>129 - Vrijednosna usklađenja potraživanja</i>
13	<i>Potraživanja od zaposlenih i ostala potraživanja</i>
14	<i>Potraživanja od države za poreze, carinu i doprinose</i>
15	<i>Ostala potraživanja od državnih i drugih institucija</i>

Pozicija Bilance PASIVA	RAZRED 2- KRATKOROČNE OBVEZE
----------------------------	-------------------------------------

20	<i>Kratkoročne obveze prema poduzetnicima unutar grupe i s osnove udjela u rezultatima (do jedne godine)</i>
21	<i>Kratkoročne financijske obveze</i>
22	<i>220 - Obveze prema dobavljačima u zemlji</i> <i>221 - Dobavljači iz EU i inozemstva</i> <i>222 - Dobavljači fizičke osobe</i> <i>223 - Dobavljači komunalnih usluga</i> <i>224 - Obveze za nefakturirane a preuzete isporuke robe i usluga</i> <i>225 - Obveze za predujmove</i>
23	<i>Obveze prema zaposlenima i ostale obveze</i>
24	<i>Obveze za poreze, doprinose i slična davanja</i>

Pozicija Bilance PASIVA	<i>RAZRED 2- DUGOROČNE OBVEZE, DUGOROČNA REZERVIRANJA, ODGOĐENO PLAĆANJE I PRIHODI BUDUĆEG RAZDOBLJA (dulje od godine dana)</i>
25	<i>250 - Obveze prema poduzetnicima unutar grupe</i> <i>251 - Obveze za zajmove, depozite i sl.</i> <i>252 - Obveze prema bankama i drugim financijskim institucijama</i> <i>253 - Dugoročne obveze iz financijskog leasinga</i> <i>254 - Obveze za predujmove</i> <i>255 - Obveze prema dobavljačima (neisplaćene dugoročne obveze prema vjerovnicima s osnove poslovanja)</i> <i>256 - Obveze po vrijednosnim papirima (dugoročnim)</i> <i>257 - Obveze prema društvima povezanim sudjelujućim interesom</i> <i>258 - Obveze prema Državi</i> <i>259 - Ostale dugoročne obveze</i>
26	<i>Odgođeni porezi</i>
28	<i>Dugoročna rezerviranja za rizike i troškove</i>
29	<i>Odgođeno plaćanje troškova i prihoda budućeg razdoblja</i>

Izvor: obrada autora prema analitičkom računovodstvenom sustavu RRIF-a

Pozicije potraživanja i obveze zauzimaju pretežiti dio bilančnih pozicija što ovu računovodstvenu tematiku svrstava u veoma značajnu tematiku računovodstvenog sustava, ali i značajnu dio upravljačke politike poslovnog subjekta.

6.1. Dugotrajna potraživanja

Potraživanja su imovinsko pravni odnos u kojem vjerovnik stječe pravo, prema dužniku, da ostvar korist po osnovi prodaje trgovačke robe ili proizvoda, pružanjem usluge, iznajmljivanjem ili prodajom dugotrajne imovine.

Dugotrajna potraživanja su potraživanja s rokom dospijeca dužim od godine dana. Ona ponekad čine zanemariv dio u ukupnoj imovini trgovačkog društva, no važno je voditi brigu o njima jer će ona, u budućem razdoblju, osigurati priljeve novčanih sredstava. Kao što je i ranije u radu navedeno, ovo je iznimno važno za likvidnost društva. Dugotrajna potraživanja su nederivatna financijska imovina s fiksnim ili utvrdivim plaćanjem, koja ne kotira na aktivnom tržištu.

Sva potraživanja se početno mjere prema fer vrijednosti, odnosno svoti prilikom isporuke. Nakon što su potraživanja početno priznata, a njihova se naplata očekuje u roku koji je duži od godine dana, trebaju se mjeriti po amortiziranoj vrijednosti primjenjujući metode efektivne kamatne stope umanjene za gubitak od smanjenja vrijednosti. HSFI 11- potraživanja u t. 11.40. zahtjeva posebno iskazivanje: potraživanja od redovitih kupaca, potraživanja od povezanih društava, potraživanja od društava u kojima postoje sudjelujući interesi i sva ostala potraživanja. U poslovanju poduzetnika manji se broj poslovnih događaja vrednuje kao dugotrajna potraživanja. Zato, prilikom knjiženja, treba razmotriti i odlučiti koji poslovni događaji spadaju u skupinu dugotrajne imovine a koji u skupinu dugotrajnih potraživanja. Kako bi lakše odredili koji poslovni događaji spadaju u dugotrajna potraživanja možemo sagledati koji su najčešći načini na koje nastaju: na osnovi prodaje na kredit (potrošački ili robni kredit), iz prodaje potraživanja (faktoring) i za dane jamčevine na osnovi prodaje u financijskom leasingu.

A) Dugotrajna potraživanja od povezanih društava

Povezano društvo je društvo u kojem poduzetnik posjeduje više od 25% nominalne vrijednosti kapitala. Prema zahtjevima standarda, potraživanja prema povezanim društvima se moraju posebno evidentirati. HSFI 11- potraživanja također nalaže da se u bilješkama objavi zasebno bruto svota takvih potraživanja na početku i na kraju razdoblja. Na konto 070- Potraživanja od poduzetnika unutar grupe knjiže se potraživanja koja imaju odgodu plaćanja veću od godine dana kao i potraživanja za sredstva dana na dugoročnu posudbu, gdje spada sve osim novčanih sredstava.

Primjer 1. Dugotrajna potraživanja od povezanih društava

Trgovačko društvo „Tvrta“ d.o.o. prodalo je robu povezanom društvu „Ambicija“ d.o.o. u ukupnoj svoti od 175.000,00 kuna (140.000,00 kn+35.000,00 kn PDV-a). Ispostavljen je račun

01. srpnja 2021. godine. Po primitku računa društvo „Ambicija“ d.o.o. platilo je 35.000,00 kn, a za ostatak duga odgađa plaćanje do 01. listopada 2022. godine.

U ovom slučaju imamo odgodu naplate potraživanja i rok naplate je duži od godine dana. U tom slučaju potraživanje se treba iskazati po sadašnjoj vrijednosti uz tržišnu kamatnu stopu od 7,75% (prema članku 29. stavak 2 ZOO-a). Sadašnja vrijednost se utvrđuje za iznos potraživanja, a PDV je nepromijenjen.

Sadašnju vrijednost utvrdit ćemo na sljedeći način:

Mjesečna kamatna stopa = $7,75:12=0,65$

Dekurzivni kamatni faktor (r) = $1+0,65/100=1,0065$

Sadašnja vrijednost = $\frac{140.000}{1,0065^{15}}=127.034,40$

Svota vrijednosnog usklađenja = $140.000,00-127.037,40=12.962,60$

Vrijednost potraživanja na kraju 2021. = $127.037,40 \times 1,0065^5=131.220,14$

Svota potraživanja koja se priznaje = $131.220,14-127.037,40=4.182,74$

R. BR.	OPIS	BROJ KONTA	SVOTA	
			DUGUJE	POTRAŽUJE
1.	Potraživanje od poduzetnika unutar grupe za isporučena dobra i usluge	1220	175.000,00	
	Prihod od prodaje robe u povezanim društvima	7604		140.000,00
	Obveza za PDV- 25%	240012		35.000,00
1.	Transakcijski račun	1000	35.000,00	
	Potraživanje od poduzetnika unutar grupe za isporučena dobra i usluge	1220		35.000,00
1.	Potraživanja od poduzetnika unutar grupe za isporučene dobra i usluge	0700	140.000,00	
	Potraživanje od poduzetnika unutar grupe za isporučena dobra i usluge	1220		140.000,00
1.	Vrijednosno usklađenje Dugotrajnih potraživanja	4420	12.962,60	
	Vrijednosno usklađenje Dugotrajnih potraživanja	078		12.962,60
	Vrijednosno usklađenje dugotrajnih potraživanja	078	4.182,74	
	Ostali financijski prihodi s poduzetnicima unutar grupe	7704		4.182,74

Na kraju 2021. godine će se potraživanje knjižiti na kratkotrajna potraživanja jer će se naplatiti u 2022. godini. No, to treba napraviti s pripadajućim ispravkom vrijednosti (12.962,60-4.182,74=8.779,86):

RED. BR.	OPIS	BROJ KONTA	SVOTA	
			DUGUJE	POTRAŽUJE
1.	Potraživanja od poduzetnika unutar grupe za isporučene dobra i usluge Potraživanje od poduzetnika unutar grupe za isporučena dobra i usluge	0700 1220	140.000,00	140.000,00
2.	Vrijednosno usklađenje dugotrajnih potraživanja Vrijednosno usklađenje potraživanja od povezanih društava	078 1291	8.779,86	8.779,86

Prema t. 11.24. HSFI-ja 11- potraživanja ovaj postupak konkretiziranja gubitka na glavnici smatramo neprimjerenim jer će se glavnica, u gospodarskom smislu, u potpunosti naplatiti. Ovaj postupak se zapravo radi zbog pretpostavke oportunitetnog gubitka koji nastaje zbog inflacije ili propuštene kamate.

B) Potraživanja za prodaju u financijskom leasingu

Leasing je pravni posao u kojem davatelj leasinga, koji na temelju kupoprodajnog ugovora s dobavljačem objekta leasinga, stječe pravo vlasništva nad objektom leasinga. Potom s primateljem leasinga sastavlja ugovor o leasingu i odobrava mu pravo korištenja tog objekta leasinga na određeno vrijeme uz određenu naknadu. Leasing uređuje Zakon o leasingu. On određuje vrste leasinga, tko sve može obavljati poslove leasinga, koja su sve prava i obveze subjekta i ostale propise vezane uz leaseinge. U poslovima leasinga postoje tri strane: dobavljač objekta leasinga, davatelj leasinga i primatelj leasinga.

Računovodstveno postupanje s leasingom uređuje HSFI 11- potraživanja i MRS 17- najmovi. Vrste leasinga su operativni (poslovni) i financijski. Operativni (poslovni) leasing je najam kojim se određuje da najmoprimac plaća naknadu ne uzimajući u obzir cijelu vrijednost objekta leasinga, opcija kupnje objekta leasinga nije moguća i najmodavac ostaje vlasnik objekta leasinga i snosi troškove amortizacije. Financijski leasing je najam u kojem najmoprimac plaća

naknadu za korištenje uzimajući u obzir ukupnu vrijednost objekta leasinga, obračunava amortizaciju i ima opciju kupnje predmeta najma, tj. stjecanje vlasništva. Prilikom nabave objekta leasinga, leasing društvo odmah isplaćuje kupovnu cijenu. Potom s najmoprimcem sklapa ugovor o financijskom najmu i prilikom uplate udjela ili predujma, predaje mu predmet najma na korištenje i račun, zajedno s otplatnim planom. Nabavljano sredstvo za najmodavca ne predstavlja dugotrajnu imovinu, već se prati kao prodaja u tranzitu. U ovom slučaju najmodavac treba priznati profit ili gubitak od prodaje u prihod razdoblja koji je u skladu s politikama koje poduzeće koristi i kod izravne prodaje. Ovakvo evidentiranje propisuje MRS-17 t. 34 i MSFI 16- *Najmovi*.

MSFI 16- *Najmovi* objavljen je u siječnju 2016. godine, no primjenjuje se na sve izvještaje na dan ili nakon 01. siječnja 2019. godine. Ovaj standard propisuje način mjerenja, prikazivanja i objavljivanja najmova za subjekte koji su obveznici korištenja MSFI-ja. Također definira računovodstveno vrednovanje najmova kod korisnika najma, propisuje obveze korisnika najma da kod svih najmova iskazuje i imovinu i obveze, osim kod najmova unutar dvanaest mjeseci ili manje ili kod najmova male vrijednosti. Davatelj najma će u svojem evidentiranju najmove razvrstati ili u poslovne (operativne) ili financijske kao što je već navedeno ranije u tekstu. Pristup MSFI-ja 16- *Najmovi* se suštinski ne razlikuje od MRS-a 17 koji je od ranije na snazi.

Primjer 2. Financijski leasing/najam

Leasing društvo „Tvrтка“ d.o.o. je sklopilo ugovor o financijskom leasingu s najmoprimcem „Ambicija“ d.o.o. na rok od 60 mjeseci. Predmet najma je stroj u vrijednost od 660.000,00 kn + PDV. Vijek trajanja stroja je 5 godina. Poduzeće „Ambicija“ d.o.o. platilo je učešće u svoti od 175.560,00 kn. Predmet najma je isporučen najmoprimcu i on ga stavlja u uporabu 21. lipnja 2021. godine. Ukupan iznos kamata je 178.480,03 kn. Prema otplatnom planu glavnice, mjesečni anuitet iznos 8.386,70 kn i dospjele kamate u iznosu od 5.411,97 kn. Nakon ispostavljenog računa za anuitet i kamatu, najmoprimac je podmirio račun u ukupnoj svoti od 13.798,67 kn.

R. BR.	OPIS	BROJ KONTA	SVOTA	
			DUGUJE	POTRAŽUJE
1.	Dugotrajna potraživanja iz financijskog leasinga Prihod od prodaje robe u financijski leasing (najam) Obveza za PDV- 25%	0729 766 240012	825.000,00	660.000,00 165.000,00

2.	Potraživanje za nezarađenu kamatu Odgođeni prihodi od kamata iz financijskog leasinga	079 2934	178.480,03	178.480,03
3.	Potraživanje od kupaca usluga Prihod od prodaje ostalih usluga Obveza za PDV- 25%	1201 7519 240012	12.500,00	10.000,00 2.500,00
4.	Roba u skladištu Nabavna vrijednost prodane robe	6600 7100	660.000,00	660.000,00
5.	Transakcijski račun Potraživanje od kupaca usluga	1000 1201	12.500,00	12.500,00
5. a)	Transakcijski račun Dugotrajna potraživanja iz financijskog leasinga	1000 0729	175.560,00	175.560,00
6.	Kratkotrajna potraživanja iz financijskog leasinga Dugotrajna potraživanja iz financijskog leasinga	1289 0729	8.386,70	8.386,70
7.	Potraživanje od kupaca za ugovorene kamate Prihodi od redovitih kamata	1240 7710	5.411,97	5.411,97
7. a)	Potraživanje za nezarađene kamate Odgođeni prihodi od kamata iz financijskog leasinga	079 2934	5.411,97	5.411,97
8.	Transakcijski račun Kratkotrajna potraživanja iz financijskog leasinga Potraživanje od kupaca za ugovorene kamate	1000 1289 1240	13.798,67	8.386,70 .411,97

6.2. Kratkotrajna potraživanja

Kratkotrajna potraživanja su ona potraživanja koja dospijevaju u roku kraćem od godine dana. To su najčešće potraživanja od kupaca za prodane proizvode ili obavljene usluge, potraživanja od zaposlenih, potraživanja od države za razliku većeg pretporeza od obveza u razdoblju oporezivanja, potraživanja od osiguravajućeg društva za naknadu štete, itd.

Kratkotrajna potraživanja se početno mjere po fer vrijednosti, pri tome se misli na cijenu koju će poduzetnik primiti za prodane proizvode ili usluge na dan mjerenja vrijednosti. Ova potraživanja se evidentiraju na kontu 120- potraživanja od kupaca i onda se, ovisno o potrebama poduzetnika, raščlanjuju na analitička konta. Knjiženje potraživanja od kupaca povezano je s priznavanjem prihoda, a prihode se treba mjeriti po fer vrijednosti.

Na datum bilanciranja poduzetnik je dužan potraživanja mjeriti po početno priznatoj svoti potraživanja smanjenoj za naplaćeno i smanjenje vrijednosti. Poduzetnik je također dužan, na datum bilanciranja, utvrditi postoji li valjani razlog za vrijednosno usklađenje potraživanja. Ako

ne postoji, svota gubitka se mjeri kao razlika između knjigovodstvene vrijednosti i procijenjenih budućih novčanih tokova.

U poslovnim transakcijama, između poduzetnika, može se ugovoriti rok ispunjenja obveze do 60 dana, u skladu s odredbama o Zakonu o financijskom poslovanju i predstečajnoj nagodbi čl. 11. Ako rok podmirenja nije naglašen u ugovoru, dužnik je obvezan, bez da se vjerovnik na to pozove, podmiriti obvezu u roku od 30 dana. Rok za ispunjenje novčane obveze počinje teći od dana kada je dužnik primio račun ili drugu odgovarajuću ispravu.

Ako poduzetnik utvrdi da postoji nemogućnost ili neizvjesnost podmirenja njegova potraživanja od dužnika, dužan je poduzeti mjere naplate tih potraživanja i ispravno ih evidentirati u svojim knjigama.

Vrijednosno usklađenje potraživanja od kupaca

Uvjeti za smanjenje vrijednosti potraživanja od kupaca i/ili njihova definitivna otpisa, definirani su u t. 11.29.-11.35. HFFI-ja 11.

Primjer 1. Knjiženje vrijednosnog usklađenja potraživanja od kupaca

Trgovačko društvo „Tvrta“ d.o.o. je, 20. lipnja 2021. godine, isporučilo robu kupcu „Ambicija“ d.o.o. u svoti od 15.000,00 kn + PDV i ispostavilo račun s datumom dospijeca 20. srpnja 2021. godine. Kupac „Ambicija“ d.o.o. nije platio račun, stoga je uprava društva „Tvrta“ d.o.o. donijela odluku o vrijednosnom usklađenju tog potraživanja i ono će se provesti 31. prosinca 2021. godine.

R. BR.	OPIS	BROJ KONTA	SVOTA	
1.	Potraživanje od kupaca	1200	18.750,00	
	Prihod od prodaje robe	7600		15.000,00
	Obveza za PDV- 25%	240012		3.750,00
2.	Vrijednosno usklađenje Potraživanja od kupaca	1290	18.750,00	,
	Vrijednosno usklađenje Kratkotrajnih potraživanja	445		18.750,00

Pod pretpostavkom da ovo potraživanje nije naplaćeno do 15. dana prije podnošenja prijave poreza na dobit za 2021. godinu, trošak vrijednosnog usklađenja je u ovom slučaju porezno priznati trošak, jer je od datuma dospijeca do kraja poreznog razdoblja proteklo više od 60 dana. U slučaju da je od dana dospijeca do kraja poreznog razdoblja proteklo manje od 60 dana ili je od datuma dospijeca do kraja poreznog razdoblja proteklo 60 dana a potraživanje je naplaćeno do 15. dana prije podnošenja porezne prijave, riječ je o porezno nepriznatom trošku.

Svaki dobri gospodarstvenik bi trebao poduzeti određene radnje za osiguranje naplate duga. Te radnje podrazumijevaju utuživanje ili vođenje nekakvog ovršnog postupka, prijavljivanje u stečajnom postupku nad dužnikom ili postizanje nagodbe s dužnikom. U ovom slučaju sva potraživanja, koja su u prethodnim razdobljima bila priznati rashod, uključuju se u prihode.

Primjer 2. Potraživanje od kupca koje je prethodno bilo vrijednosno usklađeno a nastupila je zastara

U 2018. godini izvršeno je vrijednosno usklađenje potraživanja od kupca „Ambicija“ d.o.o. u svoti od 9.600,00 kn na temelju računa s datumom dospjeca 15. srpnja 2018. godine. To vrijednosno usklađenje porezno je priznati rashod. U 2021. godini zastupa zastara, to potraživanje, u međuvremenu, nije utuženo niti je pokrenut ikakav postupak, tj. radnje dobrog gospodarstvenika.

R. BR.	OPIS	BROJ KONTA	SVOTA	
			DUGUJE	POTRAŽUJE
S ⁰	Potraživanje od kupca	1200	9.600,00	
	Vrijednosno usklađenje potraživanja od kupaca	1290		9.600,00
1.	Vrijednosno usklađenje potraživanja od kupaca	1290	9.600,00	
	Potraživanje od kupaca	1200		9.600,00

Za iznos vrijednosnog usklađenja od 9.600,00 kn treba uvećati poreznu osnovicu prilikom izračuna poreza na dobit. Zastara, po trgovačkim ugovorima o prometu robe i usluga, nastupa nakon 3 godine. Prema tome, kada nastupi zastara, a potraživanje nije naplaćeno, vrijednosno se usklađenje ukida i uključuje u porezni prihod ako do trenutka zastare nije pokrenut nikakav postupak ovrhe, utuženja, prijava u stečajnu masu ili nagodba.

Također imamo primjer kada se, prethodno vrijednosno usklađeno potraživanje, naknadno naplati. Ako se to dogodilo u istom poreznom razdoblju, dovoljno je samo stornirati konta vrijednosnog usklađenja (1290/445). No, ako se, u sljedećem poreznom razdoblju, svota gubitka od umanjenja vrijednosti smanji, zbog naplate vrijednosno usklađenog potraživanja, i može se povezati s događajem koji je nastao nakon priznavanja umanjenja vrijednosti, prethodno priznati gubitak od umanjenja se ispravlja i to direktno ili uporabom konta ispravka vrijednosti. Ukidanje ispravka vrijednosti ne može biti veće od prethodno priznatog rashoda i svota, koja je ispravljena, priznaje se u računu dobiti i gubitka.

Primjer 3. Naplaćeno potraživanje od kupca koje je prethodno bilo vrijednosno usklađeno

U 2020. godini provedeno je vrijednosno usklađenje potraživanja od kupca „Ambicija“ d.o.o. u svoti od 16.315,00 kn kao porezno priznati trošak. Kupac „Ambicija“ d.o.o. podmirio je dug 15. srpnja 2021. godine.

RED. BR.	OPIS	BROJ KONTA	SVOTA	
			DUGUJE	POTRAŽUJE
S ⁰	Potraživanje od kupca Vrijednosno usklađenje potraživanja od kupaca	1200	16.315,00	
		1290		16.315,00
1.	Izvadak s transakcijskog računa Prihod od naknadno naplaćenih potraživanja iz prethodnih godina Vrijednosno usklađenje potraživanja od kupaca Potraživanje od kupaca	1000	16.315,00	
		7826		16.315,00
		1290	16.315,00	
		1200		16.315,00

Otpis potraživanja od kupaca

Konačni otpis potraživanja od kupaca izravno tereti rashod za razliku od vrijednosnog usklađenja. Otpis se provodi kada više ne postoji mogućnost za naplatu određenog potraživanja jer, primjerice, nad dužnikom završen stečajni postupak u kojem se potraživanje nije moglo naplatiti, ili je dužnik likvidiran, ili je riječ o zastarjelom potraživanju koje nije prethodno utuženo i slično. Definitivni otpis potraživanja može se provesti nad onim potraživanjima za koja sa sigurnošću možemo reći da su nenaplativa. Također, moguće je provesti i djelomičan otpis ako je, na temelju nagodbe s dužnikom, dio potraživanja naplaćen u roku dospijeca a dio se

otpisuje. Kao što je ranije navedeno, moguće je provesti otpis tzv. „malih potraživanja“ od nepovezanih osoba u svoti do 5.000,00 kn.

Otpis zastarjelih potraživanja može se primijeniti na potraživanja koja su zastarjela u 2020. godini i ranije, ali jedino pod uvjetom da su ranije zastarjela potraživanja prenesena kao početno stanje u 2021. godini na konto 120- Potraživanja od kupaca. U slučaju da je, po pojedinom dužniku, iznos zastarjelog potraživanja veći od 5.000,00 kn, cjelokupni iznos predstavlja porezno nepriznati trošak. No, ako, kod istog dužnika, imamo nekoliko zastarjelih potraživanja, porezno se priznaju iznosi do 5.000,00 kn a ostala potraživanja su porezno nepriznata.

Primjer 4. Otpis potraživanja od kupaca

Trgovačko društvo „Tvrтка“ d.o.o. u analitičkoj evidenciji kupaca ustvrdio je da za potraživanja od kupca „Ambicija“ d.o.o. nastupa zastara u 2021. godini. Potraživanja su na temelju računa za ispostavljenju robu u svoti od 570,00 kn s rokom dospijeca 16. srpnja 2017. godine i račun u svoti od 4.750,00 kn s rokom dospijeca 19. lipnja 2018. godine. Ova potraživanja prethodno nisu bila vrijednosno usklađena niti su za njihovu naplatu poduzete odgovarajuće radnje u svrhu naplate. Uprava društva je donijela odluku o otpisu ovih potraživanja.

R. BR.	OPIS	BROJ KONTA	SVOTA	
			DUGUJE	POTRAŽUJE
S ⁰	Potraživanje od kupca	1200	5.320,00	
1.	Otpis vrijednosno neusklađenih potraživanja- porezno priznati otpis	48110	4.750,00	
	Otpis vrijednosno neusklađenih potraživanja- porezno nepriznati otpis	48111	570,00	
	Potraživanje od kupca	1200		5.320,00

Ukupna svota potraživanja od kupca „Ambicija“ d.o.o. iznosi 5.320,00 kn. Od toga je moguće priznati iznos od 4.750,00 kn, a iznos od 570,00 kn je porezno nepriznat.

6.3. Dugoročne obveze

Sva imovina, kojom društvo raspolaze u svom svakodnevnom poslovanju, ima svoj izvor. Ti izvori mogu biti tuđi i vlastiti. Vlastiti izvori imovine se temelje na ulaganjima vlasnika društva i predstavljaju trajan izvor financiranja. Tuđi izvori imovine temelje se na obvezama prema dobavljačima, kreditorima, zajmodavcima i sl. Dugoročne obveze su one obveze čiji je rok dospijeca dulji od dvanaest mjeseci. Računovodstveno priznavanje i vrednovanje obveza uređuju HSFI 13- Obveze i MRS 1- Prezentiranje financijskih izvještaja.

U nastavku će se navesti neke od dugoročnih obveza.

Obveze za zajmove, depozite i slično

Dugoročne obveze koje obuhvaćaju primljene zajmove od građana ili drugih društava iz tuzemstva ili inozemstva, obveze za zajmove prema povezanim osobama koje nisu iz grupe društva povezana sudjelujućim interesom, te obveze za dugoročne robne zajmove, dugotrajnu imovinu i primljene dugoročne depozite, spadaju u obveze za zajmove i depozita. Navedene obveze, tj. podaci s osnova glavnice iz otplatnog plana, evidentiraju se u okviru konta 251- Obveze za zajmove, depozite i sl.

Obveze prema bankama i drugim financijskim institucijama

Dugoročne obveze za primljene kredite od banaka ili drugih financijskih institucija evidentiraju se u okviru konta 252- Obveze prema bankama i drugim financijskim institucijama. Na navedenim kontima evidentira se primljeni kredit u visini svote koja je primljena po osnovi tog kredita. Obveze za kamate evidentiraju se za obračunsko razdoblje kojem pripadaju na odvojenom kontu od konta glavnice.

Obveze iz financijskog leasinga

Kao što je već ranije navedeno u dugoročnim potraživanjima, leasing, odnosno zaja, podrazumijeva da se većim dijelom svi rizici i koristi prenesu s najmodavca na najmoprimca. Potpisivanjem ugovora o leasingu društvo ima dugoročnu obvezu prema leasing društvu koje se smanjuje otplatom anuiteta. Na iznos zajma se obračunavaju i kamate. Obveze iz leasinga

evidentira se na kontu 2530. Obveznici MSFI-ja 16- Najmovi evidentiraju svoje obveze na analitičkom kontu 2532.

Obveze za predujmove

Obveze obuhvaćene u okviru obveza za predujmove obuhvaćaju dugoročne obveze za izgradnju objekata, postrojenja, za isporuke zaliha ili dugotrajne imovine i sl. Isporuka ovih dobara dulja je od godine dana. Navedene obveze se evidentiraju u okviru konta 254- Obveze za predujmove.

Obveze prema dobavljačima

Dugoročne obveze su prvotno bile evidentirane kao kratkoročne, no zbog sklopljenog ugovora refinanciranja ili zbog odgode plaćanja, koja je dulja od dvanaest mjeseci, prebačene su na dugotrajne. Pod ove obveze spadaju obveze prema dobavljačima iz tuzemstva i inozemstva, obveze prema vjerovnicima iz ostalih poslovnih odnosa, obveze prema dobavljačima za zadržani dio jamstva i dr. Ove obveze se evidentiraju u okviru konta 255- Obveze prema dobavljačima.

6.4. Kratkoročne obveze

Financijska obveza se, prema zahtjevima t.72 MRS-a 1, klasificiraju kao kratkotrajna ako njezino podmirenje dospijeva unutar dvanaest mjeseci. Kratkoročne obveze se vrednuju kao kratkoročne kada ispunjavaju jedan od idućih uvjeta: očekuje se da će se podmiriti u redovitom tijeku poslovnog ciklusa, dospjevaju za podmirenje unutar dvanaest mjeseci, primarno se drže radi trgovine i poduzetnik nema za pravo bezuvjetno odgađati podmirenje obveze za najmanje dvanaest mjeseci nakon datuma bilance. Kako nalaže HSFI 13 t.13.17., kratkoročne obveze obuhvaćaju obveze prema dobavljačima, zaposlenima, bankama i drugim financijskim ustanovama obveze za predujmove, po vrijednosnim papirima, obveze s osnove udjela u rezultatu i dr. Neke od ovih kratkoročnih obveza, kao što su obveze prema dobavljačima, obračunate obveze prema zaposlenima i ostali troškovi poslovanja, spadaju pod radni kapital koji se koristi u redovitom poslovanju društva. Društvo je ove obveze dužno klasificirati kao kratkoročne obveze čak i kada je rok njihovog podmirenja dospijeva u periodu duljem od dvanaest mjeseci.

Za priznavanje obveza u bilanci, prema zahtjevima HSFI-ja 13 t.13.18., potrebna je vjerojatnost da će, zbog podmirenja sadašnjih obveza, doći do odljeva resursa kod poduzetnika i kada se svota, kojom će se podmiriti obveza, može pouzdano izmjeriti. Važno je razlikovati sadašnje i buduće obveze. Sadašnje obveze su one obveze koje su rezultat prošlih transakcija ili nekih drugih događaja. Takvo stjecanje dobara ili primanje usluga stvara obveze prema dobavljačima nakon što je dobavljač realizirao dostavu dobra ili usluge. A na primjeru odobravanja kredita od strane banke, obveza za njegovo vraćanje nastaje tek nakon sklapanja ugovora. Podmirenje sadašnjih obveza može se izvršiti isplatom novca, prijenosom neke druge imovine, pružanjem usluga i zamjenom te obveze s nekom drugom.

Financijske obveze se, kod početnog utvrđivanja vrijednosti, evidentiraju po fer vrijednosti prema zahtjevima HSFI-ja 13 t.13.30., odnosno MSFI-ja 9 t.4.2.2. Također, tekuće porezne obveze, za tekuće i prijašnje razdoblje, kod početnog utvrđivanja vrijednosti, se evidentiraju u svoti u kojoj se očekuju da će biti plaćene ili povratiti od porezne vlasti. Ovo određuju zahtjevi HSFI-ja 13 t.13.28. i MRS-a 12 t.12. Ako se financijske obveze, prilikom naknadnog vrednovanja, ne evidentiraju po fer vrijednosti, to znači da je u početno utvrđivanje vrijednosti uključuju transakcijski troškovi. Nadalje, obveze prema dobavljačima i zaposlenima te obveze za predujmove evidentiraju se početno u svoti u kojoj će biti podmireni.

U nastavku se navode neke od učestalih kratkoročnih obveza u poduzećima.

Kratkoročne obveze za zajmove, depozite i slično

Navedene obveze evidentiraju se u okviru kontu 214- Obveze s osnove zajmova, depozita i sl. Kratkoročne obveze s osnove zajmova, koje se evidentiraju u ovoj skupini, obuhvaćaju obveze za zajmove prema nepovezanim društvima, članovima društva, građanima i povezanim osobama koje nisu niti grupa niti društvo povezano sudjelujućim interesima, te obveze prema ustanovama.

Kratkoročne obveze prema bankama i drugim financijskim institucijama

Navedene obveze evidentiraju se u okviru kontima 215- Obveze prema bankama i drugim financijskim institucijama. U navedene obveze uključujemo obveze za kratkoročne kredite prema bankama i drugim financijskim institucijama, kao što su štedionice, osiguravajuća društva i sl., obveze za kamate prema bankama, po isplaćenim akreditivima i prekoračenja po računima.

Obveza po kratkoročnom kreditu evidentira se u visini svote kredita. Obveze za kamate evidentiraju se odvojeno od obveze za glavnicu i knjiže se za razdoblje za koje se odnose, neovisno o tome jesu li plaćene ili ne.

Kratkoročne obveze za predujmove

Navedene obveze evidentiraju se u okviru konta 225- Obveze za predujmove. Na navedenom kontu evidentiraju se svi primljeni predujmovi od drugih poreznih obveznika, građana, predujmovi koji su primljeni iz inozemstva i sl. Odredba Zakona o porezu na dobit čl.78. st.1. t.4. navodi da se obavezno treba ispostaviti račun za primljeni predujam. Iznimno od ove odredbe, vjerovnik ne treba izdati račun za predujam ako je, do roka podnošenja prijave PDV-a za obračunsko razdoblje u kojem je primio predujam, izdao račun za obavljenju isporuku dobara ili usluga.

Kratkoročne obveze po vrijednosnim papirima

U navedene obveze spadaju obveze za izdane mjenice, komercijalne papire i druge vrijednosne papire koji na naplatu dospijevaju u sljedećoj godini. Ove se obveze evidentiraju u okvirima konta 211- Obveze za izdane mjenice i 212- Obveze po izdanim vrijednosnim papirima. Mjenice, koje su predane kao instrument osiguranja plaćanja, ne knjiže se u okviru konta 211, nego se evidentiraju izvanbilančno.

Kratkoročne obveze prema dobavljačima

Kratkoročne obveze prema tuzemnim dobavljačima koji nisu unutar grupe, dobavljačima koji nisu povezani sudjelujućim interesima te svim ostalim dobavljačima kao što su ustanove, zadruge i sl. evidentiramo u okviru konta 220- Obveze prema dobavljačima u zemlji. Evidencija obveza prema dobavljačima iz EU evidentiramo u okviru konta 221- Dobavljači iz EU i inozemstva te obveze prema fizičkim osobama u okviru konta 222- Dobavljači fizičke osobe. Obveze koje su nastale a za njih nije fakturiran račun evidentiramo na kontu 224- Obveze za nefakturirane a preuzete isporuke robe i usluga. Nakon primitka računa za nefakturirane usluge i dobra, preknjižavamo ih na konto 220 i, ako račun ima sve elemente koje nalaže Zakon o PDV-u, knjižimo pretporez.

Kratkoročne obveze prema zaposlenicima

U kratkoročne obveze prema zaposlenicima spadaju obveze s osnova neto plaća, naknade troškova kao što su dnevnice, terenski rad i dr., obveze za darove i potpore (božićnice, dar djeci, regres) i obveze za primitke u naravi (prehrana, korištenje automobila i sl.) evidentiraju se u okviru konta 230- Obveze prema zaposlenicima.

Kratkoročne obveze za poreze, doprinose i slična davanja

Navedene obveze evidentiraju se u okviru konta 24- Kratkoročne obveze za poreze, doprinose i slična davanja. Obveze za porez na dodanu vrijednost evidentira se na kont 240. Ovdje treba voditi računa jesu li salda obveza PDV-a zatvorena sa stanjima salda predporeza, tj. analitičkih konta 140. Obveze za porez i prirez na dohodak i doprinose na i iz plaće iskazuju se na kontima 241 i 242. Na kontu 243 evidentira se obveza za porez na dobit, dohodak od kapitala i porez po odbitku. Na računu 2430- Obveza za porez na dobitak, ne bi trebao postojati niti dugovni niti potražni saldo s obzirom da su poduzeća dužna plaćati predujam poreza na dobit na teret konta 143. I na kraju obveze za posebne poreze, članarine, carinu, županijske i općinske poreze i ostale obveze javnih davanja, evidentiraju se na kontima od 244 do 249. Na tim se računima iskazuju obveze za posebne poreze i trošarine kod uvoznika i proizvođača za kavu, alkohol, bezalkoholna pića, duhanske proizvode i sl, a na računima za obveze za članarine iskazuju se obveze za plaćanje turističke članarine, Hrvatske gospodarske komore i sl.

Usklađenje i otpis obveza

Da bi se financijsko stanje i financijski rezultati fer i istinito prikazali, poduzetnici bi trebali popriati svu svoju imovinu i obveze najmanje jednom godišnje. Postoje različiti razlozi zbog kojih se neka obveza prestala iskazivati. U praksi se one najčešće otpisuju zbog nastupa zastare, otpusta duga i nemogućnosti ispunjenja (u slučaju da je vjerovnik izbrisan iz sudskog registra). U svim navedenim slučajevima isknjižavanje obveze ide u korist prihoda. No, ako je vjerovnik član društva, postoji mogućnost pretvorbe obveze u kapitalne pričuve trgovačkog društva.

Zastarjele obveze

Zastara je protek određenog vremena nakon kojeg dužnik može odbiti ispunjenje svoje obveze prema vjerovniku, a pri tom vjerovnik gubi pravo zahtjevanja ispunjenje od dužnika. U ovom slučaju za vjerovnika znači da gubi pravo ostvarivanja svoje tražbine sudskim putem. No, sud na zastaru ne pazi po službenoj dužnosti već se na nju mora pozvati dužnik. Ako se u poslovnim knjigama društva nalaze evidentirane obveze, za koje je nastupila zastara i ta obveza neće biti podmirena, uprava društva mora donijeti odluku o otpisu obveze da bi računovodstvo moglo provesti otpis. Također se zastara može prekinuti ako dužnik prizna dug, a to priznanje može biti izjavom upućenom vjerovniku ili na posredan način. Plaćanje duga posrednim načinom smatra se plaćanje dijela duga, davanje otplate ili osiguranja te plaćanje kamata.

Primjer 1. Usklađenje obveza s dobavljačima i otpis zastarjele obveze

Trgovačko društvo „Tvrтка“ d.o.o. provodi popis imovine i obveza 15. prosinca 2020. godine i utvrdilo je da je obveza prema vjerovniku „Ambicija“ d.o.o., po računu čije je dospelje bilo 12. rujna 2017. godine i glasi na iznos od 28.345,00 kn, zastarjela. Uprava društva „Tvrтка“ d.o.o. donijela je odluku o otpisu navedene obveze.

RED. BR.	OPIS	BROJ KONTA	SVOTA	
			DUGUJE	POTRAŽUJE
S ⁰	Obveze prema Dobavljačima	2200		28.345,00
1.	Obveza prema dobavljačima	2200	28.345,00	
	Otpis obveza prema dobavljačima	7800		28.345,00

Nakon donesene odluke o otpisu obveze, računovodstvo evidentira otpis dugovno na na kontu dobavljača i priznaje prihod od otpisa obveze.

A) Otpust duga

Otpis duga nastupa kada vjerovnik izjavi dužniku da od njega neće zahtjevati podmirenje obveze i dužnik se s time usuglasi. Ovo znači da je otpis duga sporazum jer je za njegovu valjanost potrebna suglasnost obju strana. Ako vjerovnik odluči otpustiti dug ali dužnik na to ne pritane, obveza je i dalje valjana. Otpust duga provodi se po odredbama ZOO-a čl.203. Princip knjiženja otpusta duga je jednak kao i kod zastarjele obveze.

Otpis obveze zbog nepostojanja vjerovnika

U praksi se zna dogoditi da dužnik ne može podmiriti svoju obvezu prema vjerovniku jer on više ne postoji, odnosno izbrisan je iz sudskog registra. Do ovakve situacije dolazi zbog skraćenog stečajnog postupka, likvidacije, stečaj i prestanak društva po stečajnom postupku bez likvidacije. U slučaju da nasljednika nema ili potraživanje nije preneseno na novog vjerovnika, dužnik treba otpisati obvezu. Kao i kod primjera zastarjele obveze, uprava društva donosi odluku o otpisu obveze.

7. ZAKLJUČAK

Tema ovog rada je računovodstvo potraživanja i obveza, njihov utjecaj na poslovanje subjekta i njegove financijske izvještaje. Problematika navedena u sažetku ovog rada se analizira kroz standarde i zakone koji propisuju ispravno odnošenje prema nastalim situacijama. U slučaju ispravka fer vrijednosti, vrijednosnog usklađenja i otpisa potraživanja i obveza, poduzetnik, kao obveznik korištenja Hrvatskih standarda financijskog izvještavanja i Međunarodnih standarda financijskog izvještavanja, koristi HSFI 11- potraživanja i 13- obveze, te MSFI 13- mjerenje fer vrijednosti i 15- prihodi po ugovoru s kupcima. Ovi standardi omogućuju poduzetniku uspješno nošenje s nastalim situacijama i ispravno evidentiranje njihovih ispravaka.

Nadalje, standardi su usko povezani s porezom na dobit. Njihove odredbe nalažu što je porezno priznat, a što nepriznati prihod ili rashod, koji na kraju povećavaju ili smanjuju poreznu osnovicu za obračun poreza. Zakonodavac je imao na umu kako do ovakvih situacija može doći i kako poduzetniku, u takvim izvanrednim okolnostima, može olakšati i omogućiti mu da pretrpi što manju štetu.

U radu su prezentirani različiti primjeri u skladu s temom računovodstvenog postupanja potraživanja i obveza. Pored računovodstvenih pravila u početnom vrednovanju potraživanja važan je aspekt naknadnog vrednovanja.

Svako trgovačko društvo se u određenom trenutku nađe u situaciji kada mora vrijednosno uskladiti ili otpisati potraživanja od kupaca. Kao što je prikazano u *primjeru Knjiženja vrijednosnog usklađenja potraživanja od kupaca*, trgovačko društvo je na dan bilanciranja vrijednosno uskladilo potraživanje od kupca što mu stvara direktan i porezno nepriznati trošak što direktno i negativno utječe na izgled financijskih izvještaja. Zbog provedbe vrijednosnog usklađenja, poslovni subjekt, da bi bio dobar gospodarstvenik, trebao bi poduzeti sve potrebne radnje da bi utužio i naplatio svoje potraživanje.

Naknadna naplata *potraživanje od kupaca koje je prethodno vrijednosno usklađeno*, traži od eksperata povezivanje s prošlim događajima, naplata prethodno vrijednosno usklađenog potraživanja umanjuje poreznu osnovicu u sljedećem financijskom razdoblju.

U poslovnoj praksi *Otpis potraživanja od kupaca*, za svota koja prelazi iznos od 5.000,00 kn od nepovezanih osoba predstavlja porezno nepriznati trošak. Svi porezno nepriznati troškovi uvećavaju osnovicu poreza na dobit i umanjuju, tj. povećavaju dobit ili gubitak. Svaki poslovni subjekt za cilj ima izbjeći ovakve događaje da bi poslovanje bilo što bolje. No, ako se ovakve situacije pojave za vrijeme poslovanja, ispravnom evidencijom i praćenje potraživanja može izuzetno olakšati i umanjiti štetu koju nanosi.

Iz svega gore navedenog vidimo da su obveze i potraživanja širok pojam i svaka stavka poslovanja se može, na neki način, usko povezati s njima. Aktivno praćenje obveza i potraživanja može značajno utjecati na financijski rezultat poslovnog subjekta. Za svakog poduzetnika je iznimno bitno kakav će stav imati prema tim stavkama poslovanja i što može saznati iz nastalih situacija na kraju obračunskog razdoblja.

LITERATURA

Časopisi

1. Cirkveni Filipović, T., Računovodstveno praćenje dugoročnih obveza // Računovodstvo Revizija i Financije. Br. 4, travanj 2019., str. 23-30
2. Cirkveni Filipović, T., Računovodstveno praćenje kratkoročnih obveza // Računovodstvo Revizija i Financije. Br. 7, srpanj 2019., str. 20-32
3. Horvat Jurjec, K., Otpis obveza s računovodstvenog i poreznog motrišta // Računovodstvo Revizija i Financije. Br. 5, svibanj 2013., str. 17-24
4. Jurić, Đ., Vrijednosno usklađenje i otpis potraživanja od kupaca // Računovodstvo Revizija i Financije. Br. 11, studeni 2017., str. 23-30
5. Jurić, Đ., Vrijednosna usklađenja i otpisi potraživanja od kupaca s računovodstvenog i poreznog motrišta // Računovodstvo Revizija i Financije. Br. 11, studeni 2018., str. 40-47
6. Jurić, Đ., Vrijednosna usklađenja i otpisi potraživanja od kupaca // Računovodstvo Revizija i Financije. Br. 11, studeni 2019., str. 49-57
7. Jurić, Đ., Vrijednosna usklađenja i otpisi potraživanja od kupaca // Računovodstvo Revizija i Financije. Br. 10, listopad 2020., str. 37-44
8. Petarčić, I., Vrijednosno usklađenje i otpis potraživanja od kupaca s računovodstvenog i poreznog motrišta//Računovodstvo Revizija i Financije. Br. 12, prosinac 2016., str. 66-74
9. Petarčić, I., Računovodstvo otpisa i usklađenja obveza // Računovodstvo Revizija i Financije. Br. 11, studeni 2020., str. 57-64

Zakoni i Pravilnici

1. Hrvatski standard financijskog izvještavanja 11 - Potraživanja, Narodne Novine br. 86/2015
2. Hrvatski standard financijskog izvještavanja 13 - Obveze, Narodne Novine br. 86/2015
3. Međunarodni standard financijskog izvještavanja 13 - Mjerenje fer vrijednosti, Narodne Novine br. 136/2009, 69/2013
4. Međunarodni standard financijskog izvještavanja 15 - Prihodi po ugovoru s kupcima, Narodne Novine br. 136/2009, 69/2013

5. Međunarodni standard financijskog izvještavanja 16- Najmovi, Narodne Novine br. 136/2009, 69/2013
6. Zakon o porezu na dodanu vrijednost, Narodne Novine br. 47/1995, 138/2020
7. Zakon o porezu na dobit, Narodne Novine br. 177/2004, 138/2020

Internet izvori

1. Alenka poljičak, Značajnost nenaplaćenih potraživanja od kupaca u financijskim izvještajima, *Financijsko računovodstvo*, dostupno na:
<https://bib.irb.hr/datoteka/1052835.3-2012.pdf> (14. srpnja 2021.)
2. Ida Dojčić, Otpisi nenaplativih potraživanja, 11. prosinca 2017., *TED poslovno savjetovanje*, dostupno na:
<https://www.teb.hr/novosti/2017/otpisi-nenaplativih-potrazivanja/> (15. srpnja 2021.)
3. Ksenija Kramar, ovlaštene porezni savjetnik i mr. sc. Silvija Pretnar Abičić, ovlaštene revizor, Potraživanja i obveze (HSFI 11, HSFI 13 i MRS 1, 20, MSFI 9), 22. studenog 2019., *Knjižnica za računovođe*, dostupno na:
<https://www.racunovodja.hr/33/potrazivanja-i-obveze-hsfi-11-hsfi-13-i-mrs-1-20-msfi-9-uniqueidmRRWSbk196E4DjKFq6pChBZsCk8bXzAROGKsG8mB4x2QoSHbEMcrLw/> (9. srpnja 2021.)
4. Pojam i glavne vrste obveza prema dobavljačima, *Campwaltblog.com*, dostupno na:
<https://hr.campwaltblog.com/4235064-the-concept-and-main-types-of-accounts-payable> (14. srpnja 2021.)
5. Računovodstvo za poduzetnike, dostupno na:
<https://www.vup.hr/Data/Files/13030685926491.pdf> (10. srpnja 2021.)
6. Potraživanja od kupaca, *Moj-bankar.hr*, dostupno na:
<https://www.moj-bankar.hr/Kazalo/P/Potra%C5%BEivanja-od-kupaca> (15. srpnja 2021.)
7. Porez na dodanu vrijednost, dostupno na:
http://www.ijf.hr/porezni_vodic/1-08/PDV.pdf (11. srpnja 2021.)
8. Što su obveze, kako ih mjeriti i knjižiti u poslovnim knjigama, 20. rujna 2011., *Poslovni.hr*, dostupno na:
<https://www.poslovni.hr/trzista/sto-su-obveze-kako-ih-mjeriti-i-knjiziti-u-poslovnim-knjigama-186878> (14. srpnja 2021.)